

SZÉKELY ÖRS

Hontalan könyve*

Hontalan elkérné az ördög lelkét, de rájön, hogy őelőtte ezt már mások is megtették, ezért úgy viselkedik, mint Kosztolányi, amikor egy fagyos januári éjjelen összebújik barátnőjével, aki azelőtt már mással is kifűttette a szobáját.

Minden úgy indult, hogy egyik nap a vatikáni Dómban igen különösen játszották le az *Itt van Isten köztünk*¹ kezdetű korált. Mindenki meglepődött, aki hallotta. Juliánusz idegzsábát kapott, Agyagy tüsszenteni kezdett. RM, aki aznap nem jött templomba, ál-mában a másik oldalára fordult. Simon Péter szitkozódott, hogy túl gyors. Én morfondíroztam, hogy túl lassú. Woland pedig, a sátán, eközben hangosan fölnevetett valahol Jerusalaiban, az Ígéret Földjén, sejtve valahol mélyen, hogy mindennek a bonyodalomnak egyes-egyedül ő az okozója.

Wolanddal ugyanis már jó tíz éve nem találkoztam. Mert terhemre kezdett lenni. Sértett a léhasága. Untam, hogy öltönynadrág mellé fehér tornacipőt és kapucnis ingeket vesz fel, hogy strandpapucsban kántorizál; untam örökös filozofálgatásait, fárasztott az eredetieskedése. Állandóan kisebb-nagyobb botrányokba kevert. Valahányszor megtudta, hogy nővel vagyok, mindig felbukkant. Cukrosbácsinak öltözött, vagy rózsárusnak, vagy egyszerűen csak odapofátlankodott háromhetes szakállával, és olcsó óvszereit ajánlgatta. Mindig vitára provokált, és csapdába csalt, csak hogy érveimet túlharsogva és szavaimat túlszálva diabolikus vigyorát megvillanthassa – hát igen, megint ő nyert.

Az ilyen szívatások hajdan szórakoztattak. Most, jó pár Lägerben eltöltött év után kezd elegendem lenni mindebből. Attól tartottam, hogy Woland veszélyeztetheti jó hírnevem és becsületem, sztoicizmusomat és komolyságomat. Pilátus többször magához hívatott, azzal kezdte és azzal végezte, hogy „te is tudod nagyon jól, hogy Woland komolytalan”. És valljuk be, Pilátus véleménye többet számított nekem, mint az ilyen lump alakok.

Lenke mélyén szerintem ő is így lehetett énelem. Törtetőnek, álmodozónak tartott. Lenézett, hogy ötleteit nem méltányolom súlyuknak megfelelően. Szememre hányta, ami a legnagyobb sértés volt, hogy anyámasszonykatonája maradtam. Épp ezért, ahogy megszökött a Vatikánból, elváltunk. Ő azóta nyolcszor bejárta a világot, ír misszionáriusoktól és malawi guruktól elsajátította a sátánkodás kis- és nagyipari módszereit, mialatt én tovább róttam köreimet az Ókollégium udvarán, prédikálva a zenéről és a megtérésről.

Azért létezésének nyomait mégsem tudtam egészen eltüntetni. A nagy és fekete lyuk, amelyet a Forradalomkor égetett Pilátus irodájának falába, betömetlenül állt még. A szerdai és szombati kórusok után a názáretiek szeptája (Juliánusz vezetésével) a krá-

* Részletek egy hosszabb műből.

¹ Gott ist gegenwärtig.

tert rituálisan körbetáncolta, majd kék rövidgatyában, fehér pólóban és zakóban visszamasíroztak a hálókörletükbe. Woland emléke tehát ott kísértett a Nyaloda minden zugában. Ebbe a vendéglőbe járt pizzázni, annál a falnál nyalt a barátnőjével (legtöbbször a csembaló mögött), ezt és emezt a korálelőjátékot játszotta istentisztelet előtt, csakhogy Pilátust felbőszítse, és minden énekét piccardiai terccel fejezett be, még csak azért is.

Hogy ki volt és mi volt és mit keresett a Vatikánban, azt eléggé bajos volna elmondanom. Pedig már az első kóruspróbán megismerkedtünk. Bozontos hajával és enyhén Tarzanra emlékeztető, lerágott körmeivel nem nyújtott valami esztétikus látványt. De ő volt az, aki a „nagyok” közül akkor egyedül szóba állt velem. Aki nem irigykedett, hogy a Prokurátor rögtön idehelyezésem után fölvetett az énekkarba. Épp ezért hihettem joggal, hogy Woland természetes szövetségesem lesz az egész világ elleni harcban; és ezért merészeltem neki megmutatni szerelmes verseimet, nagy várakozással figyelve, hogy forgatja, mit szól, mit mond. Persze letaposott azonnal. Szakértelmet színlelve visszalökte a kis füzetet, egyet böffentett: „nem jók”. Mindez, úgy látszik, nem volt elég nekem. Akkor kezdődött úgy az egész dolog Behemóttal is, udvarolni sem tudtam rendszeren, persze hogy Woland oktatott ki, hogy hát a nő az nem szükséges az élethez, anélkül is boldog lehet az ember; rá egy hétre szavait gyalázatos módon meghazudtolva becsajozott, másfél évig nyögött szó szoros és átvitt értelemben egyaránt, majd, miután kirúgták, hozzám jött sóhajtozni, csak úgy verte le a helyet.

Minden kezdeményezésemet ledorongolta. Zseniális, magasröptű ötleteimet a sárga földbe tiporta, és arra kényszerített, hogy én tegyem őket nevetségessé. Sokszor megharagudtam rá, néha okkal, néha ok nélkül, de valahogy túléljük ezt az együtt eltöltött három évet, mert túlélésre voltunk kárhóztatva amúgy is.

A végén mégsem ezek a dolgok tették be nálam az ajtót, hanem az, hogy abban az időben, mikor még példaképeként néztem föl rá, megbukott irodalomból. Egyik születésnapomon mindezek ellenére megajándékozott egy anekdotával „*egy Kosztolányi nevű bíres magyar íróról, aki, egy fagyos januári éjjelen elhatározta, hogy fölkeresi a barátnőjét*”. Valahogy így hangozhatott: „*Kosztolányinak szép csaja volt. És nagyon sokat voltak együtt. Viszont Kosztolányi szegény is volt, mint a templom egere, nemigen teltt neki tűzifára. Mert a termocsentrála, izé, a központi nem mindig működött, és sok ember volt úgy, hogy a blokkba fűtött, persze engedély nélkül. De Kosztolányi nem volt az a fajta. Inkább a barátnőjénél melegedett, ha úgy adódott. És épp ezért, egy fagyos, januári éjjelen, mikor már a csillagok is lefagytak az égről, s úgy pendültek a háztetőkön, mint a rézdarabok, a tag minden előzetes bejelentés nélkül – mert a telefonvonalak ilyenkor le voltak zárva – a barátnője tömbházához settenkedett. Oszt mikor a blokk elé ért, vette észre csak, hogy a negyedikén (abol a nő lakott) a villany ég. És látta a jégvirágos ablaküvegen keresztül, hogy időről időre árnyak mosódnak össze, aztán nagy csattanással a sötétítő is lehullik. Szegény fiú. Nem akart hazaballagni ebben a kutya hidegben, ezért, mint valami bajléktalan, lehúzódott az egyik bokor alá, és ott didegerte végig az éjszakát. Aztán alighogy megvirradt, nagy zajra lett figyelmes. Az ajtó bévágódott, majd valaki sebesen inálni kezdett a város fele. A művész ráérősen kikászálódott a bokorból, felbaktatott a barátnőjéhez, és eltöltött vele kettesben egy pár kellemes órát.*”

Pedig mikor megismertem, ő maga is írt verseket. *Teach me Love* című klasszikusát egy finn banda meg is zenésítette. A *Csak te, csak veled* egyedül szerzői jogait egyenesen Stephanie Meyer vette meg, a végeredményt, gondolom, mindannyian ismerjük. Ám

bármennyire is taszította őt az irodalom, annyira vonzották őt az írók. Társaságában csupa tollnokok forogtak, jó néhány költőnő a kanapéján is jó párszor megfordult; sőt, még a PEN Clubban is dolgozott – pincérként.

Hogy mégsem hagytam végül őt a bűdös francba? Hogy mégis türtem, hogy annyiszor, de annyiszor fát vágjon a hátamon? Mert tudtam, hogy nélkülem így is, úgy is meghalt volna. Mert szüksége volt valakire, egy tanítványra, akinek elmondhatja fontosabb élettapasztalatait és ökörségeit, és aki állandóan vitatkozzon vele az élet nagy és egyre nagyobb kérdéseiről. Mikor az emberek megláttak bennünket a vita hevében buzgón gesztikulálni a folyosón, összesúgtak... nini!... az okos és az okoskodó! Olyankor tervezgettük a világ megváltását. Valami gyökeresen újat akartunk. Amit eddig még nem próbáltak ki. Amit eddig még nem valósítottak meg. Ami eddig még egy nyomorult agyvelőben sem fogant meg a vérzivattal teljes századok során. De akárhányszor összeültünk megváltani a világot, mindig felhívta a barátnője, vagy órára kellett mennie, vagy ott szaglástak a környéken a Prokurátor pribékjei, vagy rájöttünk, hogy mindezt a kínaiak már feltalálták, és amit a kínaiak már egyszer feltaláltak, abban már rég nem volt semmi izgalmas.

Az egyetlen közös nevező, mely elégszer bizonyult legnagyobb közös megosztónak is, a nő volt. Történt ugyanis, hogy egy szép nap az utcán sétálva egy igencsak szemrevaló, jó testű lányt pillantottunk meg. Woland rám nézett. Hívd cukrászdába! Tedd meg! – mondta szaggatott tómondatokban. A kislány már az ágyon hevert, mire megdöntöttem magam. Nem mertem megtenni, amint tanácsolta. Kimentem a konyhába, ahol Woland már várt rám.

Te gyáva! – ordított ő. Ah, marhaság – mondtam bosszúsan. Tedd meg te!

Micsináálsz?? Még arra is lusta vagy, hogy a saját trófeáidat learasd?! – gúnyolódott tovább. No állj meg, fogd be a szád, megmutatom én, mit hívnak itt trófeának!! Te közönséges tekergő! [...] Amint így viaskodtunk, és osztottuk a nőt meg az észet, az előbbi az ágyon megunt, és kiszurrant a nyitott ajtón. Woland sem mert tehát mindent. Szeretett szájhósködni, hazudozni.

Vele való barátságom akkor mélyült el igazán, mikor egy év folytonos vita és veszekedés után rájött, hogy túl sokat tudok. Ő világosított fel, hogy Pilátus sokszínű és nem kétszínű; hogy a Vatikánban nem élni, hanem vegetálni kell; ő fejtette ki nekem először, hogy nem jó, ha előre tervezünk; ő biztatott fel, hogy a mollban írt énekeket dűrban fejezzem be, ő kaptatott rá a közös, fennhangon mondott imádkozásra, ő bizonyította be, hogy igenis egy fa lehet fantáziadús; ő csempészte érzéseimhez a higgadságot, ő tanácsolta, hogy azoknak a pártján legyek, akiket a többség leköp, bebörtönöz és felakaszt – hogy most ő legyen az, aki dicshimnuszokat zengedez Pilátusról és a Rendszerről; aki állandóan előre tervez és álmodozik; aki már forrófejűségében már annyiszor ellőtte volna az életét, ha nem veszem ki a kötelet a kezéből; aki megveti azokat, akiket a többség leköp, bebörtönöz és felakaszt, s aki, mióta elszökött a Vatikánból, úton-útfélen azt a kárhozatos hazugságot hangoztatja, hogy nincs Isten.

Ám azon a napon mindez nem számított. Jerusálumba kellett mennem, hogy megkeressem őt. Tudtam, hogy most otthon kell lennie. Mint egy eszelős, jártam a várost, feltűrt galléros, öltöny nadrágos-tornacipős emberek után kutattam. Egyik este, a vár alatti sétányról harmonikaszót hallottam. Tudtam, hogy ő az. Mögé osontam, hátulról rátettem a kezem. Erre megfordult.

- Te, Woland! Ma a Vatikánban az *Itt van Isten köztünk*et játszották...
- (vállát vont)
- Te, Woland! Add el nekem a lelkedet!
- Hallgatlak.
- Kapsz cserébe egy kántori állást a Vatikánban. Meg egy lakást, ahol meghúzhatod magad...
- Nem kell.
- De érts már meg, muszáj megírnom!
- Mit?
- Hát a történetünket. Szükségem van az álarcodra, ami mögé elbújhatok.
- Mégis minek?
- Szabadságot akarok, érted?! Te ott voltál bent a Vatikánban, bezárva. Azután meg másfél évig egy nőbe voltál bezárva!
- Hogyne, persze. Hogy most a te szövegeledbe legyek bezárva. Minek kell egyáltalán az én maszkom? Nem mersz udvarolni a sajátodban? Garantálom, torzítani fog. Hisz háromszor is beleférnél. Látod ott azt a vitrint? Te sovány vagy, én meg rohadtul kövér. Az álarc lógni fog rajtad. Tartalmát nem merítheted ki. És amúgy is. Előttünk ezt a történetet már többször megerősítették, szólt a tagadás nagymestere.
- De nem merítették ki – feleltem én.

W O L A N D   H A L Á L A ,

avagy Agyagy apokrif feljegyzései úgy, amint azt saját szemével látta, ahogy Hontalan elbeszélte, s ahogy a kalinyingrádi főügyészség perirataiból kiderül (a felbérelt szemtanúk vallomásai alapján)

„(intonatio) A Vatikán maga a teremtett világ. Pilátus az Isten. Aki nem hódol előtte térden csúszva, és nem imádja őt kényszerített szerelemmel, az az örökre elfeledettek sorába kerül, akik még az »igazi« Istennek sem kellene. A lévnyalók, mint papok és szerzetesek, apácák és szent imádkozók, mint Isten nyalósai, ugyanúgy önzőségből teszik, amit tesznek. Nem más, az örökélet kell nekik. Az örökéletet ugyanis csak az nyerheti el, akire mindenkoron emlékeznek. Ámen.”

A Szinhedrion azonban, kezdte Iván, egy februári napon örökre megelégette Pilátus basáskodását. Követet menesztettek Kálvin János pápához Genfbe, védnökségét kérték, és azonnali intervenciót. Természetesen ebből borzasztó cirkusz kerekedett. Corvus és a lévnyalók ugyan idejében riadóztatták főnöküket, de csak annyit értek el, hogy a felbuzdult vatikániak defenztráltak a díszes társaságot egyenesen a trágyadombra.

A Forradalmat senki sem így képzelte el. Sem Pilátus, sem a tanácstagok, sem Kálvin, és sem a vatikániak, akik jószerevével most sem képzeltek semmit. Csakis így tudhatta a százfejű sokaság viharrá terebélyesedő bizonytalanságát vitorlájába fogni Woland, aki Hontalant s még vagy két hülyét maga mellé véve keresztül-kasul kolindálta az egész Ókollégiumot, majd népgyűlést hívott össze a cipóosztó erkély alá.

Ugyanis *Woland ezredes* és hóhányónak (utóbb már így hívták) volt a legerősebb hangja a szerepvivő egyéniségek között. Hallgatósága a fehér falakat is rögtön zöldnek kezdte látni, ha egyszer beszélni kezdett. Kiváló népszónoki erőnyeit értékesíteni vágyta az általános

káosz közepette, s e célból állt ki a cipóosztó erkélyre, hogy szónokoljon a közhelyekre vágyó tömegnek. Felült a korlát tetejére – gyapjas haja óriássá emelte, s egyszerű kockás ingét, melyet hónapszámra nem vetett le, meg-meglobbantotta a szél –, s kiengedte dörgedelmes hangját. (Az intonáció tökéletes volt. A beintés kecses mozdulatára az éhes gyomrokból föl párolgó levegő toronyként csapott fellegekig, majd általános extázisban söpört végig a hallgatóságon, mindebből az általános extázisból azonban végig kihallatszani véltem Woland otromba tenorját, Juliánusz csillogását és Hontalan nyújtott nyakú erőlködését.) Az ezredes felfegyverzett mindenkit, majd azóta klasszikussá vált „Éljetek a mának és Istennek” kiáltásával útra bocsátotta hallgatóságát, menjenek, tegyenek tanítványokká minden népeket, meg hódítsák meg a szívek szállodáit és effélék.

Hontalan, akkor még mint idealista, lánglelkű költő és az ellenállás (melankóliájának) gőzoszlopos tagja, a Bulgakovba igyekezett. Ugyanis ott gyülekeztek a költők, írók, haditudósítók és a velük szimpatizáló spártai hölgykar. Tökkelütöttsége ellenére felberekelt az egész haladóan züllött társaságot, s a pincérnők hathatós segítségével megszervezte a szabad sajtó első, egyszeri és megismételhetetlen termékét, a Baktert. Úgy beszéltek, hogy a 12 ponttól a Kommunista Kiáltványig minden forradalmi és művészeti programot elolvastak, majd darabjaikra vágtak, és betették Iván sapkájába. Amit onnan kihúztak, az került bele a Bakterbe is. „Ily módon az új szöveg minden Forradalom programját tartalmazta, általános és örök érvényűen megkonstituálódott igazságként és jelentésszervező erőként hatott mint a Forradalom neoplatonista ideáinak tökéletes leképeződése” – ahogy Iván taglalta nekem átszellemülten. Ezek után kerített valahonnan egy ösvért, és az Ékes-kapun keresztül a legkisebb feltűnés nélkül visszasurrant rajta a Vatikánba.

Az utcákon iszonyú felfordulás uralkodott, mint ahogy ilyenkor illik. Iván alól hogy, hogy nem, kilopták az ösvért, és szerencsétlen ottmaradt a sarkon, egy nagy rakás petrezselymet, illetve Baktert árulva. Mivel Woland túlon túl el volt foglalva a Pilátus és hívei elleni háborúval, ami épp abban a pillanatban vált érdektelenné, Hontalan Juliánuszt, illetve engem keresett meg, arra kérve, hogy csináljunk egy kis fesztivált este az Operában. Azután pedig a forradalmakkor szokásos fáklásmenetet kellett megszervezni a Matyi-háztól. Majd eszébe jutott az is, hogy jó lenne összehívni a SZArT-ot (Szekely Autonomia Romániai Tanácsa), és fehér lovat szerezni Kálvin számára. A feladatok súlya alatti összeroskadásunk úgy látszik, nem volt elég, mert mindezt megspékeltte vagy két doboz Bakterrel, *melyekből papírrepülőt csinálván, azt a köznéphez eljuttatni kegyeskedjünk* (imígyen szóla az ukáz).

Közben mindenki várta, hogy végre történjék valami, abból a tényből is kifolyólag, hogy Pilátus és Caiafa főpap végre elkergettetett a Vatikánból. A nép, az istenadta nép indulattya mindenesetre nem erőlködött zúgva-bögve áttörni a gátat. Ezért Wolandnak jutott a kiváltságos szerep, hogy a forradalom tüzét az általános posvány, dudva és muhar közepette felszítsa, eszkalálja és mindezt levezényelje úgy, amint annak idején Ivánnal ezt eldöntötték, és ahogy általában a forradalmat csinálni szokás.

Természetesen eközben a sötétség hatalmai sem ültek tétlenül. Az Ókollégium második emeletére beszorított s a padló helyett az elkeseredés határát súroló Pilátust a kétségbeesés széléről kaparta fel legújabb ötletével két híve, a már-már biocönózisban élő Corvus és Gúnár. Egy hatalmas, borzalmas, irtózatos erősítő megépítésén fáradoztak,

mely romboló erejűvé modulálta volna a karmester hangvillájának frekvenciáját. A mindenható prokurátor így hát csendben kushadt a második emeleten, tehát a sasszemű Woland ezredes sem gyanított, mert nem is gyaníthatott semmit – pedig ha valamiben, hát a saját hatalmának megszilárdításában körültekintő volt. Viszont az épület folyamatos vibrálása, rezgése s az éjjelenként kiszűrődő diszkófények miatt csakhamar híre is ment, hogy a második emeletre befészkelte magát a Gonosz. Így senki sem mert arra fele járni, minden lyukat és nyílást fokhagyma és ostya nyálkás-ragadós keverékével tömtek be, ami épp jól jött Corvuséknak, mivelhogy senki sem zavarta őket, maximum sötét óráiban megkísértette a gondolat az exkarnagyot, hogy hangvilláját csipesszé alakítsa át, mert nem hogy élni, de túlélni sem nagyon tudott abban a szörnyűséges büdösségben.

Így érkezett el annak a nagy napnak is az éjjele, amikor is az egész Vatikán kicsípte magát, és tiszta feketében, mint valami amishok, elindultak az Operába, immáron Woland vezetésével. Én a színpad mögül intézkedtem Juliánusz bevethetőségéről; forrongott az egész terem, mint általában kóruson szokás, néhányan CFR-meccset hallgattak rádión, mások kihasználva a sötétséget, nyalták-falták egymást, egyesek az operát élvezték, amit én nem értek, mert Iván szerint bűnrossz volt – többen a pattogatott kukoricás zacskókat rezegették –, de mindenkiben bennragadt a popcorn és a szusz, mikor a köpcös kis Bánk előlépett ariát énekelni (Hazám, hazám); ekkor jött el a Juliánusz ideje. Jeladásomra felugrott székéből, és elkezdett sétálni a színpad felé.

Hirtelen megszívta magát levegővel, elemelkedett, mint egy légballon sámán, és a dalami ívet megtörve (te min – de nem) elegáns mozdulatokkal leseperte a behúzott vállú kis színészt a pályáról, mire a közönség hangos üdvrivalgásban tört ki, majd Juliánusz érces tenorjával labdaként gurította be a sünné gömbölyödő énekest a Nemzeti Múzeumot utánozni törekvő díszlet kapuján (a focimeccset hallgatók eközben magukon kívül, einstandot üvöltve rázták magukat, mire minden popcornos zacskó a földre hullott, tartalmuk kiürült, és éktelen zaj keletkezett, melyet Woland ezredes és a békételenek fojtottak el, végül).

A vatikániak öltönyös serege, valamint néhányan az Operába igyekezett bennszülöttek közül a lézengő ritter, Hontalan ösztökélésére a Mátyás-ház elé sietett, hogy a zsarnokság ellen lángra gyújtsa Königsberget, a gyűlölt várost. Felharsogtak a kürtök, felbúgtak a szirénák, felbőgtak a bivalyok meg felvisítottak a csecsszopók – fényárban úsztak az utcák a tornyokkal, palotákkal és a tömbházak sokaságával egyetemben, megtelek a kocsmák, az egyetemisták mint részeg atomok fuzionáltak az éj leple alatt, *betörték minden hangszerboltba, és eltűntek a kutyák.*

Másnap reggelre viszonylagos csend lett. Woland ezredes, aki az éjszaka még tizenhatszor csatázott a Gonosszal, és tizenhatszor győzött a Gonosz ellen, a Vatikán új szabályait igyekezett lefektetni. Az Adulatores Dei kórusát (vagyis ami abból maradt), megszüntették, helyette egy MÖT nevű félkatonai szervezetet hoztak létre. A sátán, újdonsült hatalmát próbálgatva, örültebbnél örültebb ötleteket valósított meg. Először is átalakította a Vatikánt. A rozszant falakat befújták cukormázzal, a kerítéseket kolbászrácsokra cserélték, Juliánusz indoklása szerint azért, mert így a tolvajcigányokat könnyebben lefülelheti a csendőrség. A városbeli szegénygyerekek közt hamar elterjedt a híre a megaberuházásnak, és elképesztő számban kezdtek el nyüzsögni a Dóm ódon, ősi falai

között. Aztán a kolbász elfogyott, a cukrot lenyalták, és Juliánuszt, aki szerencsétlenségére épp mikuláshacukában sürgölködött a siserehad körül, pedofília alapos gyanújával vizsgálati fogságra ítélte a kalinyingrádi ügyészség.

Másodszor meg minden fehér falú épület elé táblát tétetett, melyre kiírta, hogy Ez a fal zöld. És ezek mind semmiségek voltak ahhoz képest, hogy uralmának végére hova juttatta a Vatikánt. Felhőpukkasztó hóraktár. Anyatejüzem. Arvamagyar-gyermekszórakoztatóipari csendesövezet. Légikikötő-ballaszt óriásáruház-részleg.

Hontalan pedig, mint a szabad sajtó korlátlan és mindenható ura, ettől a viszonylagos csendtől egészen vérszemet kapott. *A múltat végképp eltörölni* címmel hirdette meg a Bakterben Pilátusra vonatkozó sajtóembargóját. A második parancsolathoz hasonlóan a helytartó nevét sem volt szabad senkinek a szájára vennie, a kottákat összegyűjtötték, és nyilvánosan égették el a kalinyingrádi körzet területén, sőt, Iván odáig elment bosszúvágyában, hogy beszédette a Bibliákat, és egyenként, saját kezűleg javította át őket. Woland agymenéséhez pedig szolgálatkészen kreálta a különböző ideológiai körítéseket. A neokálviniánus és posztfreudi szocioliber-áletika és álerköls állampolitikai rangra emelése megnyitotta az utat ahhoz, hogy médiamogulként képes legyen bármit is elhíttetni az emberekkel, de ez a bármi az üdvözülés csonka illúzióján túl kevés vigaszt nyújtott neki. Mindeközben mazochista örömként élte át saját egyéniségének fokozatos lebontását, és annak a Hatalom, illetve Woland szolgálatába állítását. A személyiség fokozatos leépítése a gondolkodás megszűnését eredményezte. Pusztá függvénné, funkcióvá redukálta önmagát, a létminimum határán tengődő emlékezethalmazzá, mely folyton önmaga kiüresítésén és kiárusításán munkálkodott.

A kutyák és a hangszerek hiánya mégsem tűnt föl senkinek a városban. Egyedül Kálvin okvetlenkedett valamelyest, aki időben megérkezett, s csakhamar koldusbotra is jutott. Ő jövendölte meg Woland bukását is. És addig-addig fújta próféciáit, és dagasztotta a pletykát, amíg a Vatikánt vastagon borító cukormáz rá nem száradt a gyóztések arcára végül. [...]

Egyik reggel, mikor Woland ezredes borotválkozni indult, hogy lehúzza arcáról a bőrt, belenézett a tükörbe, megengedte a csapot, és meglepődött. Víz helyett a román himnusz folyt a csapból, mire ő éktelen haragra gerjedt, hogy namármost ő felállt fallosszal ugyan hogy pisílik, hogy nem szégyellik magukat, és hisztizett a budiban, egészen csak sírógörcsöt kapott, csak a mondat közepén, csak a mondat közepén szakadt meg valami végzetesen, elment a kép is, a hang is, hirtelen és örökre.

R É S Z L E T H O N T A L A N I V Á N B E H E M Ó T E S T É J E
C Í M Ű R E G É N Y É B Ő L

A tárgyak ismét körvonalait veszítették, valami ismét leradírozta a földről Kalinyingrádot, és ismét felbukkant Königsberg, a palimpszeszt város polgárházaival, tornyaival, magyar kanálisfedőivel a Szabók bástyájától az Antonius-erődig s a kunyhók meg paloták sora az árusokkal, bábusokkal, szívesekkel és mimesekkel együtt. Először csak úgy hallatszott, mintha rézangyalok szálltak volna meg minden fűzfát, hársfát, platánt és jegenyét. Később már a kocsik túlkölését sem lehetett hallani. Az emberek kínjukban már hangvilláknak nézték a villanyoszlopokat és vonalrendszernek az átjárót. Azt hiszem, még soha annyi termopánt nem láttam a monostori tömbházakra ráaggatva, mint akkor.

A blokkok már-már ormótlan, szürke karácsonyfákként meredeztek az ég felé. Egyszer csak a város négy részében négyféle hangon kezdett el túlkölni a tömegközlekedés, és ordítani az emberek – s a dóm tetején, az aranykeresztre felkapaszkodva egy ember kezdett el hadonászni. Szerda lehetett, vagy szombat. Iván ekkor felnézett az égre, s a csillagok, a Göncölök úgy vigyorogtak rá, akár a kolbászból a *rácsok* – a díszterem ablaka fölött. A kereszten ordibáló mitugrász alak mozdulatai egyszer csak megsúlyosbodtak, valósággal ragyogott ott, a város tetején, s ekkor Iván még egyszer felnézett az égre, és látta a *Corvusék lokátorát, a hatalmas kutyasípot*,² vagy talán lehajtotta a fejét, és ekkor talán megjelent ötszáz angyalhangba bújtatott szoprán, vagy megmutatkozott Woland ezredes a kárhozottak hadseregének élén, hogy egy utolsó, nagy, apokaliptikus és végleges, megsemmisítő és elkeseredett küzdelemben szembeszálljon a Helytartó akaratával, és magával rántsa mindazokat, akik szándékosan vagy akár csak valami hiba folytán méltóztattak benne hinni.

Ám mindez valójában nem így történt. Lehetséges lett volna, de mégsem lett így. Hontalan a megoldást a Pilátus-problémára mindig is belülről szeretne volna kiküzdni. És kb. annyi sikerrel járt, mint az az ember, aki elé odatesznek egy kilenc pontból álló négyzetet, mondván, hogy kösse össze őket négy vonallal, de úgy, hogy az írószert se emelheti fel, egy vonalra kétszer nem húzhat vonalat, és ami a legfontosabb, *maradjon a négyzet területén belül*. Ha elfogadjuk a világot egy hatalmas kóruspróba színhelyének, akkor máris Pilátus győzött. Még akkor is, ha hamisan énekelünk. Még akkor is, ha kaktuszt teszünk a feneké alá. És akkor is, ha elkergetjük. Mert a karmesterre mindenképpen szükség van, legalábbis egy olyan világban, ahol azt igénylik.

Hát akkor mit lehet tenni? Sarkaiból kifordítani a világot. Felborítani a sakktáblát. Csakhogy ennek a megoldásnak szépséghibája is van: véget ér a játszma. És ezt a vatikániak többsége nem szeretné, nekik a túlélés az elemi érdekük. Minden helyzetben és minden körülmény közepette. Csak a játék menetét lehetne megváltoztatni valahogy. De hogy?

Erre talán az anarchista sakk adná meg a választ. Képzeljük el a jól ismert sakktáblánkat, a Vatikánt, melynek a sarkait lekoptatta Wolandék jól ismert körözése. Ebben a térben a parasztnak jogában áll lóugrással leteríteni királyát, aki viszont elemelkedhet a sakktáblától, hogy túlélje a merényletet. Az ilyen elemelkedés és túlélés hozná meg számunkra mindazt, ami után kimondhatatlanul áhítoztunk: a teljes, lényegi szabadságot.

Ámbár nemcsak ennyit jelentene – nehéz ezt megmagyarázni idegennek. A határok átlépését, a bizonyosságok elbizonytalanítását, önmagunk megtagadását jelentené. Mert féltő, hogy annyi maszkot vennénk fel, hogy alóla még eltűnne a *képmás*. Ez pedig Woland kudarca is egyben: az általa beígért nagy leleplezés sem tartogat számunkra semmit, csak cukormázos kolbászt és hiábavaló borotválkozásokat.

Szerencsére vagy szerencsétlenségünkre nem tudunk teljesen eltűnni. Ha felejtésre ítéltetünk: akkor sem pusztulunk el egészen. Lám, Hontalan puszta függvényé, alkotói formává redukálta önmagát a történet végére – méltóbb sors-e ez azokénál, akik névtelenül és választás nélkül taposták akarva-akaratlan az Ókollégium egyirányú lépcsőit? Ha az nem is lehet, hogy annyi szív, de valami így is, úgy is marad belőlünk, fotonok,

² Agyagy betoldása – a szerk.

fénydarabkák két tükör között félúton vagy talán mégis egy nem egészen tiszta szív, melyet a távoli csillagok fénye világít meg valamelyest.

Mérhetetlen félelemmel tölt el, hogy egyszer majd megszűnünk önmagunk lenni. Mérhetetlen félelemmel tölt el, hogy megszűntünk önmagunk lenni. Annyira kimondhatatlanul fáj. Hogy elhagytuk magunkat, visszaadtuk valamelyik kottával egy részünket a semminek vagy a Teremtőnek; hogy annyira és félreérthetetlenül, a felismerhetetlenség határáig átírtak bennünket, és hogy megváltoztunk. El tudom képzelni például Wolandot gyermekként, amint fejébe húzza a televíziót, elképzelem az őrült fiatalembert, akit megismertem, aki lelkesen mesélte marhaságait a hitről, amikor még bízott Istenben – és magam előtt látom agyszüleményemet, teremtett hőszámot is, amint Pilátus ellen dalolja végső ütközetbe elátkozott seregét egy olyan világban, amelyben még árnyosak vagyunk önmagunkkal, nem köt senki kompromisszumot, és amelyben nem feslik föl a valóság és képzelet között létező, egyre nagyobb területet követelő szakadék.

Paulovics László: Ablaknál

SZÉKELY ŐRS (1992) egyetemi hallgató a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar-német szakán.